

RĪGAS
PLĀNOŠANAS
REĢIONS

VALSTS
KANČELEJA

SABIEDRĪBAS INTEGRĀCIJAS FONDS

EIROPAS SAVIENĪBA

I E G U L D Ī J U M S T A V Ā N Ā K O T N Ē

Rīgas plānošanas reģiona statistikas teritoriju sistēmas izveides koncepcija

Rīga, 2013

*Šis materiāls ir veidots ar Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda un Latvijas valsts finansiālu atbalstu.
Par materiāla saturu atbild Rīgas plānošanas reģions.*

Satura rādītājs

Ievads	3
Izmantotie saīsinājumi	4
1. Statistikas teritoriju sistēmas izveides nepieciešamības pamatojums, starptautiskā pieredze mazāko statistikas vienību izmantošanā	5
2. Situācijas analīze par RPR statistikas teritoriju veidošanu, esošo problēmu identifikācija datu vākšanas un apkopošanas procesā	8
2.1. Esošās situācijas apraksts	8
2.2. Pieejamie dati statistikas teritoriju izveidei	9
2.2.1. Publiski pieejamie CSP dati novadu griezumā	10
2.2.2. No citām valsts struktūrām publiski pieejamie dati novadu un vēl detalizētākā griezumā	11
2.3. Teritoriālo statistikas vienību izveides varianti un secinājumi	12
3. Reģiona statistikas teritoriju sistēmas izveidei nepieciešamās datu kopas un datu ieguves avoti	14
4. Reģiona statistikas teritoriju datubāzes izveides koncepcija	16
4.1. Statistikas teritoriju datubāzes izveides mērķis	16
4.2. Zemākā individualizētā uzskaites vienība un datu kopas hierarhija	17
4.3. Datubāzes lietošana un uzturēšana	20
4.4. Reģiona statistikas teritoriju sistēmas un datubāzes izmantošana reģiona un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu izstrādes, aktualizācijas un uzraudzības procesos	22
4.5. Rīgas plānošanas reģiona statistikas teritoriju un investīciju teritoriju platforma: mērķi, lietotāji, datu uzturēšana/aktualizācija	22
5. Rekomendācijas (metodiskie ieteikumi) teritoriālo pamatdatu ieguvei un uzturēšanai reģionā un pašvaldību teritorijās	25
Izmantotie avoti	27

Ievads

Statistikas teritoriju koncepcijas izstrādes pieeja tika veidota ar mērķi vienoti raksturot demogrāfiskos, sociālos un apdzīvojuma attīstības procesus reģionā, kā arī apzināt reģiona apdzīvojuma izmaiņu tendences, plānot pasākumus reģiona sabiedrisko un komerciālo pakalpojumu izvietojuma struktūras uzlabošanā, galvenokārt – izglītības, veselības aizsardzības u.c. sociālo pakalpojumu jomā, optimizēt un plānot nodrošinājumu ar sabiedrisko transportu.

Statistikas teritoriju tīkla izveidei bija nepieciešams apkopot informāciju par Rīgas plānošanas reģionā ietilpstošajām: 1) apdzīvotajām vietām (ciemiem) un apdzīvojuma teritoriāli – funkcionāli saistītajām vienībām; 2) iedzīvotāju skaita un sastāva izmaiņām tajās; 3) uzņēmumiem, darba vietām apdzīvotajās vietās un apdzīvojuma teritoriālajās vienībās.

Rīgas plānošanas reģiona statistikas teritoriju koncepcijas izstrādes autori ir Armands Pužulis un Juris Paiders, darbā izmantoti RPR darbinieku sagatavotie materiāli.

Koncepcija izstrādāta Eiropas Savienības Eiropas Sociālā fonda projekta "Publisko pakalpojumu pieejamības un kvalitātes sekmēšana veicinot kvalitatīvu attīstības plānošanu Rīgas plānošanas reģionā" ietvaros (Vienošanās Nr. 1DP/1.5.1.3.2/09/APIA/SIF/037/23).

Izmantotie saīsinājumi

ATD – „Autotransporta direkcija”

ATVK – administratīvi teritoriālo vienību klasifikatora kods

CSP – Centrālā statistikas pārvalde

GIS – ģeogrāfijas informācijas sistēma

IIN – iedzīvotāju ienākumu nodoklis

LDC – Lauksaimniecības datu centrs

LĢIA – Latvijas ģeotelpiskās informācijas aģentūra

LVC – „Latvijas valsts ceļi”

PMLP – Pilsonības migrācijas lietu pārvalde

RAIM – Reģionālās attīstības indikatoru modulis

RPR – Rīgas plānošanas reģions

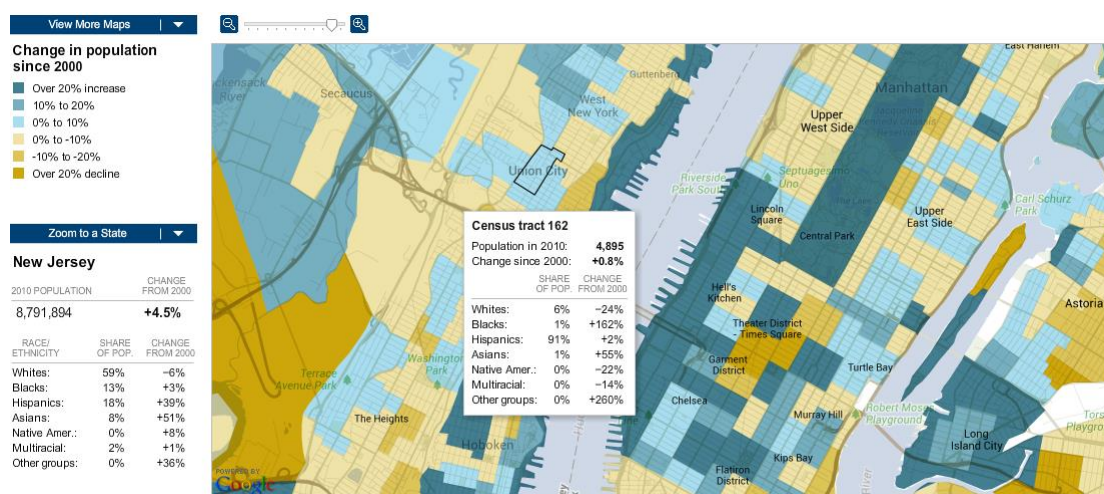
TAPIS – Teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma

VID – Valsts ieņēmumu dienests

VZD – Valsts zemes dienests

1. Statistikas teritoriju sistēmas izveides nepieciešamības pamatojums, starptautiskā pieredze mazāko statistikas vienību izmantošanā

Latvijā, salīdzinot ar vadošajām Rietumu valstīm, lēmumi par biznesa sākšanu (investīcijām) mikroekonomikas līmenī, kā arī lēmumi par telpisko plānošanu ir jāveido, nezinot patieso demogrāfisko, ienākumu līmeņa utt. ainu atbilstošajā teritoriālās detalizācijas līmenī.

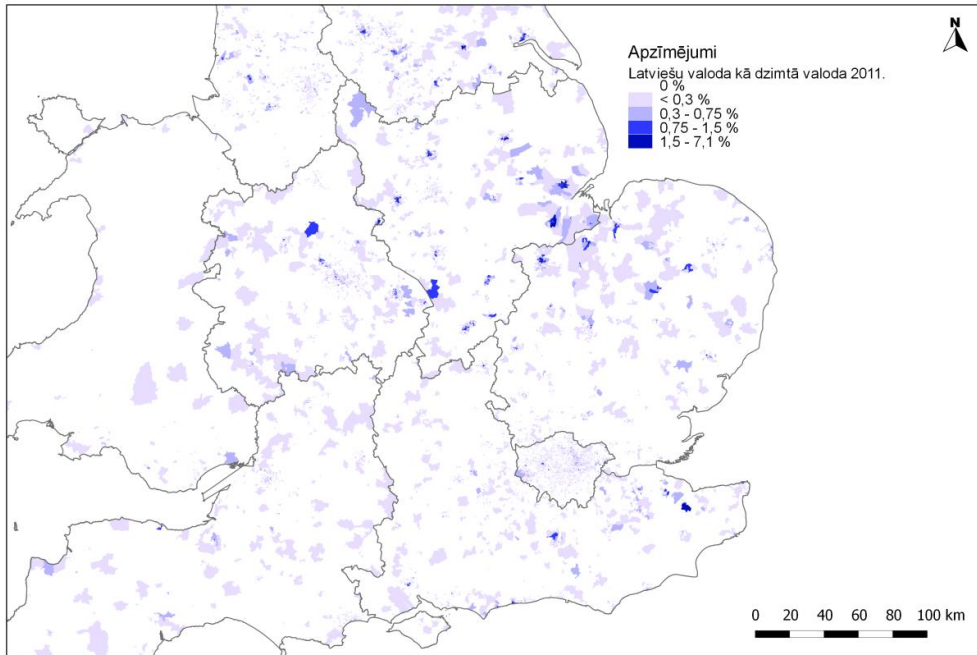

1. attēls. Detalizācijas pakāpe, par kādu ASV ir publiski pieejami telpiskie dati. ASV, Ņujorkas pilsēta centrālā daļa. *Census tracts* pēc to iedzīvotāju skaita izmaiņām 2010. gadā salīdzinājumā ar 2001. gadu. Mapping the US Census 2010, New York Times, 2013. Pieejams:

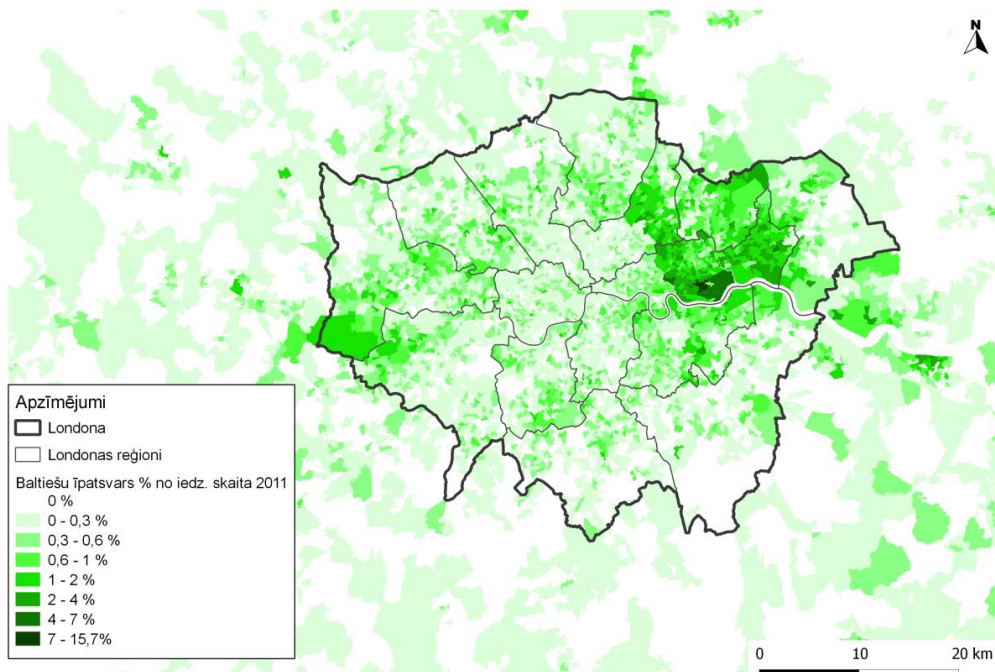
<http://projects.nytimes.com/census/2010/map>

Teritoriālā informācija, kura ir pieejama ASV, Lielbritānijā, Zviedrijā un citās valstīs, ļauj minimizēt riskus, kas var rasties neadekvāti plānojot investīciju telpisko izvietojumu privātajā biznesā, kā arī, plānojot publisko pakalpojumu pieejamību gan valsts, gan pašvaldību līmenī. Piemēram, ASV telpiskie dati ir publiski pieejami teritoriālajām vienībām, kuru platība ir aptuveni kvadrātkilometrs, un pat mazāku vienību līmenī (1. attēls).

Lielbritānijā Anglija un Velsa ir sadalītas 36 000 statistiskajās vienībās (datu avots: Office For National Statistics, 2013, Pieejams: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/index.html>). Pieejamā informācija ļauj precīzi noteikt vairāk nekā 100 statistisko parametru dinamiku un telpisko sadalījumu, tostarp pat skaitliski nelielo mazākumtautību telpisko sadalījumu katrā statistikas vienībā (2. attēls). Anglijā un Velsā vienas mazākās statistikas vienības vidējā platība ir 4,2 kvadrātkilometri. Reti apdzīvotos, mežainos un kalnainos apvidos statistikas vienības platība ir lielāka, savukārt blīvi apdzīvotajās teritorijās statistikas vienības platība var būt pat mazāka par kvadrātkilometru (3. attēls).

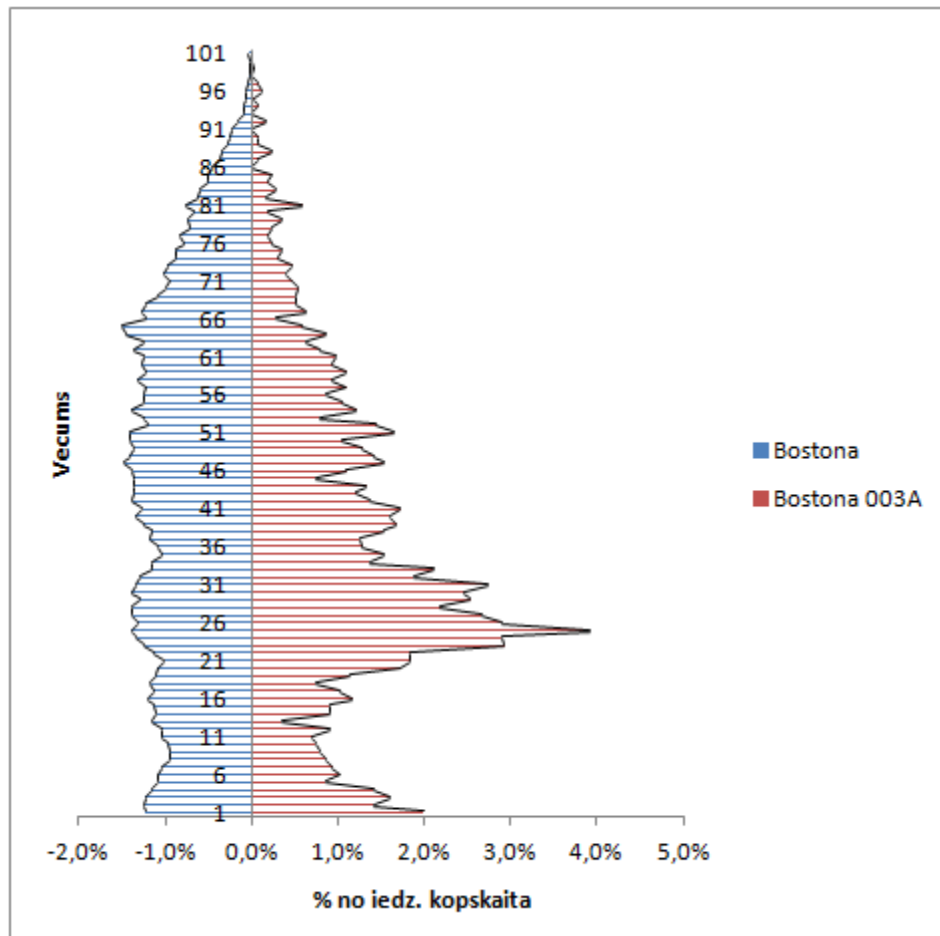

2. attēls. Latviešu izvietojums Dienvidanglijā un Velsā 2011. gadā. Jāņa Paidera karte, datu avots: Office For National Statistics, 2013, Pieejams: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/index.html>)

3. attēls. Latviešu izvietojums Lielajā Londonā 2011. gadā. Jāņa Paidera karte, datu avots: Office For National Statistics, 2013, Pieejams: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/index.html>)

Par ikvienu Lielbritānijas mazāko statistikas vienību pieejamā datu detalizācijas pakāpe ir desmitiem reižu lielāka par Latvijā pašlaik pieejamo. 4. attēlā ir redzama viena no Anglijas ziemeļaustrumu piekrastes pilsētas Bostonas un vienas šīs pilsētas statistikas vienības - *Boston 003A* – iedzīvotāju vecuma piramīda. Izvēlētā statistikas vienība *Boston 003A* ir ar visaugstāko latviešu īpatsvaru visā Anglijā un Velsā. Lielbritānijas mazākās statistikas vienības līmenī ir publiski pieejama pilna vecumstruktūra (ne tikai darbaspējīgie, bērni un pensionāri). Bostonas teritoriālā vienība, kurā apmetušies daudz latviešu, no Bostonas pilsētas kopumā atšķiras ar ļoti augstu iedzīvotāju skaita īpatsvaru vecumā no 23-31 gadam.

4. attēls. Vecumstruktūra 2011. gadā Bostonas pilsētā un statistikas vienībā *Boston 003A*, kura ir ar visaugstāko latviešu īpatsvaru visā Anglijā un Velsā. Jāņa Paidera karte, datu avots: Office For National Statistics, 2013, Pieejams: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/index.html>

2. Situācijas analīze par RPR statistikas teritoriju veidošanu, esošo problēmu identifikācija datu vākšanas un apkopošanas procesā

2.1. Esošās situācijas apraksts

Pēdējo gadu teritoriālās attīstības plānošanas pieredze gan starptautiskajā gan vietējā plānošanas līmenī aktualizē vajadzību pēc precīzas detalizētas telpiskās informācijas.

Taču Latvijā apkopotā statistikas informācija ir ar nepietiekošu detalizāciju – „Valsts statistiskās informācijas programma 2013. gadam” lielāko daļu publicējamo datu paredz uzrādīt detalizācijas līmenī vai nu par 6 statistiskajiem reģioniem, vai par visu valsti kopumā. Piemēram, konfidences rādītājus CSP nosaka tikai Latvijas mērogā. Preču un pakalpojumu cenas, kurām ir reģionālas atšķirības, CSP publisko tikai Latvijas mērogā utt. Tikai statistisko reģionu līmenī CSP publisko datus par IKP, mājsaimniecību ienākumu līmeni un citiem mājsaimniecību aptaujās iegūtajiem indikatoriem. Ekonomiskās spriedzes vērtējumu, Džini koeficientu, galvenos uzņēmējdarbības rādītājus, iekšzemes kravu pārvadājumus, nabadzības riska indeksu u.c. rādītājus CSP publisko tikai Latvijas reģionu līmenī.

Esošās valsts teritoriālās datu sistēmas – valsts reģistri, statistikas datu apkopojumi, atbildīgo datu turētāju institūcijas - sadarbība pašlaik ir vāja, bet statistiskā un telpiskā informācija no vairāku valsts struktūru puses tiek izmantota ienākumu gūšanai, par samaksu to piedāvājot citām valsts un pašvaldību institūcijām pat valstisku uzdevumu veikšanai.

Reģionālajā plānošanas līmenī RPR saskaras ar īpašām teritorijām, kuru problēmas mērogs ir reģionāls – vienu pašvaldību pārsniedzošs -, bet problēmas lokalizācija ir vietēja. Šādā situācijā ir nepieciešami zemākā līmeņa dati - par pašvaldību vai tās teritoriālajām vienībām.

RPR kopš 2007. gada strādā pie teritorijas attīstības uzraudzības jautājumiem, veidojot ikgadējus uzraudzības ziņojumus. Kā vienu no pamata uzdevumiem RPR redz teritoriālās statistikas informācijas pieejamības jautājumu risinājumu. RPR sava plānošanas līmeņa ietvaros koncentrējas uz informāciju par iedzīvotāju struktūru un kustību, kā arī darba vietu izvietojumu un darbaspēka kustības uzraudzību reģiona teritorijā.

Ir divas galvenās pieejas teritoriālās statistikas informācijas organizācijai. Pirmā – veidojot statistikas teritorijas un visu informāciju apkopojot šo teritoriju griezumā. Otrā – izvietojot un veidojot datu kopas ģeoportālā, atstājot datu teritoriālo apkopošanu datu lietotājiem. Pirmajā gadījumā datus apkopo kāda institūcija (valsts atbildīgā statistikas institūcija, piemēram, Centrālā statistikas pārvalde, plānošanas reģions vai datu turētāja institūcija). Tradicionāli veidojas problēmas ar datu apkopošanu, jo plānošanas reģioniem nav finansējuma, bet datu turētājiem nepieciešama politiska vienošanās par statistikas teritorijām, ko valsts nosaka ar normatīvu regulējumu, paredzot informācijas apkopošanu noteiktā mērogā.

Otrajā – ģeoportāla gadījumā – informācija tiek apkopota vienuviet, atļaujot dažādiem lietotājiem pieeju ar dažādām tiesībām noteiktai detalizācijas pakāpei. Detalizācijas pakāpi var regulēt ar paša ģeoportāla rīkiem. Arī šādā gadījumā ir izstrādājama valsts normatīvā bāze.

2.2. Pieejamie dati statistikas teritoriju izveidei

Pašlaik nav ticamu datu par darba vietām un uzņēmumiem noteiktās teritorijās (pilsētas, ciemi, lauku teritorijas). Uzņēmumu reģistra dati, arī Centrālās statistikas pārvaldes dati, nesniedz informāciju par uzņēmumu un darba vietu reālajām lokalizācijas vietām. Pastāv būtiskas atšķirības starp Adrešu reģistrā un pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktajiem ciemiem un to robežām, kas ir būtisks šķērslis datu apstrādes procesā.

RPR apsekojumi pašvaldībās liecina, ka absolūti lielākā daļa no pašvaldībām nav gatavas veikt datu uzkrāšanu un analīzi kā pastāvīgu aktivitāti, tādējādi nodrošinot nepārtrauktu sistemātisku attīstības uzraudzību. Kā alternatīva tiek gaidīta valsts reģistru datu pieejamība plānošanas vajadzībām.

Valsts veidotā teritorijas attīstības plānošanas informācijas sistēma (TAPIS) tiek veidota kā GIS bāzēts teritoriālo datu portāls, kas apvieno daudzas nozaru pārvaldībā esošas teritoriālo datu sistēmas vienotā platformā, nemainot pašu datu organizāciju. Pirmajā projekta attīstības posmā iecerēts veidot TAPIS kā platformu ar mērķi vienkāršot sabiedriskās apspriešanas un datu savietošanas procedūras. TAPIS iestrādātais Reģionālās attīstības indeksu modulis (RAIM) apkopos publiski pieejamus (bezmaksas) datus, kuros nav plānota oriģinālu datu ģenerācijas iespēja. TAPIS (RAIM) saturēs tikai sadarbības iestāžu ģenerētos datus. Paredzams, ka sistēma ietvers datus, kas ir nepieciešami un noderīgi zemes izmantošanas plānošanā, atstājot novārtā datus, kas būtu izmantojami attīstības plānošanai noteiktā teritorijā. Par šiem datiem savukārt „atbildīga” ir RAUNIS sistēma, taču RAUNIS neveido pieeju datiem to sākotnēji detalizētajā izskatā, bet gan valsts institūciju piedāvātā apkopojuma mērogā – reģionālajā vai pašvaldību griezumā. Abas sistēmas nav paredzēts savietot.

Statistikas teritoriju izveidei iedzīvotāju ģeotelpiskie dati pieejami VZD adrešu reģistrā. Dati pieejami teksta formā (*Oracle* datu bāzes, datu eksporta faili) un grafiskā formā (DGN formāts – *Bentley MicroStation*). VZD Adrešu reģistrs sadarbībā ar Iedzīvotāju reģistru (turētājs ir Pilsonības migrācijas lietu pārvalde (PMLP) ar Iedzīvotāju reģistru) ir izveidojuši vienotu adrešu reģistra informācijas sistēmu - iedzīvotāju uzskaitē notiek saskaņā ar VZD adrešu reģistra informāciju. VZD dati publicēti portālā <https://www.kadastrs.lv/#>, kur pieejama kadastra informācijas sistēma un Valsts adrešu reģistrs.

Iedzīvotāju reģistrs apkopo datus 2 reizes gadā – uz 1. janvāri un 1. jūliju. Arī pēc teritoriālās reformas ir brīvi pieejami apkopoti dati par iedzīvotāju skaitu, vecuma un dzimuma struktūru novadu un pagastu griezumā, sākot ar 2006. gadu.

Iedzīvotāju uzskaitē tiek veikta pēc ATVK koda (administratīvi teritoriālo vienību klasifikatora kods), kam ir sasaiste ar VZD adrešu reģistru.

Sarežģītāk ir ar ticamu datu iegūšanu par darba vietām un uzņēmumiem noteiktās teritorijās, jo institūciju sniegtie dati bieži neietver informāciju par uzņēmumu un darba vietu reālajām lokalizācijas vietām.

CSP apkopotā informācija sniedz datus par uzņēmumiem bieži vien valsts vai arī reģionu līmenī. Statistiskie rādītāji, kas tiek iegūti, novērtējot izlasi, ir korekti attiecināmi tikai uz to teritoriālo vienību, kuras platībā izlases apjoms ir pietiekams statistiski ticamam rezultātam. Tie nav korekti transformējami līdz jebkura mazāka lieluma teritoriālajai vienībai.

2.2.1. Publiski pieejamie CSP dati novadu griezumā

GZG011. Administratīvais iedalījums un platība 2012. gada sākumā,
JVS012. Aizņemtās darbavietas republikas pilsētās un novados ceturkšņa beigās,
JVS061. Vidējais darbinieku skaits ar darba laika uzskaiti normālā darba laika vienībās republikas pilsētās un novados pa ceturkšņiem,
JVSG012. Aizņemtās darbavietas republikas pilsētās un novados vidēji gadā,
JVSG071. Strādājošo skaits pamatdarbā pēc faktiskās darba vietas,
JVSG091. Vidējais darbinieku skaits ar darba laika uzskaiti normālā darba laika vienībās,
ISG01. Platība un iedzīvotāju blīvums reģionos, republikas pilsētās un novados gada sākumā,
ISG12. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits,
ISG14. Gada vidējais pastāvīgo iedzīvotāju skaits,
ISG15. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits novadu pilsētās gada sākumā,
ISG18. Iedzīvotāju skaits un īpatsvars līdz darbības, darbības un virs darbības vecuma grupās statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados gada sākumā,
ISG19. Demogrāfiskās slodzes līmenis gada sākumā,
ISG191. Pastāvīgo iedzīvotāju etniskais sastāvs gada sākumā,
ISG20. Pastāvīgo iedzīvotāju etniskais sastāvs novados gada sākumā,
ISG13. Pastāvīgo iedzīvotāju skaits pēc dzimuma gada sākumā,
ISVG031. Iedzīvotāju skaita izmaiņas un tās ietekmējošie faktori novados,
IDG10. Dzīvi dzimušie pēc dzimuma statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados,
IMG04. Mirušie pēc dzimuma statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados,
ILG09. Noslēgto laulību skaits statistiskajos reģionos, republikas pilsētās un novados,
IBG10. Iedzīvotāju ilgtermiņa migrācijas saldo reģionos, republikas pilsētās un novados,
MAG055. Izdoto būvatļauju skaits ēku būvniecībai,
MAG056. Eksploatācijā pieņemto jaunuzbūvēto viena dzīvokļa māju skaits,
MAG181. Dzīvojamo māju kopējā platība gada beigās (tūkst. m²), 2009. g.,
SRG011. Ekonomiski aktīvās statistikas vienības,
SRG051. Tirdzniecības ekonomiski aktīvās statistikas vienības,
TUG091. Viesnīcas un citas tūristu mītnes,
DSG0111. Strādājošo mēneša vidējā darba samaksa republikas pilsētās un novados,
LSK10-II01. Lauksaimniecībā izmantojamās zemes platības (ha),

LSK10-II08. Lauksaimniecības kultūraugu sējumu platības reģionos un novados (ha),
LSK10-I14. Lauku saimniecību vidējais lielums reģionos un novados,
LSK10-III11. Lauksaimniecības dzīvnieku kopskaits un vidējais skaits vienā saimniecībā,
LSK10-V03. Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto un pilno gada darba vienību skaits,
LSK10-V04. Lauksaimniecībā pastāvīgi nodarbināto skaits nostrādāto stundu grupās,
TSG11-12. 15 gadu un vecāki Latvijas pastāvīgie iedzīvotāji pa statistiskajiem reģioniem,
republikas pilsētām un novadiem pēc augstākā sekmīgi iegūtā izglītības līmeņa,
dzimuma un pa vecuma grupām 2011. gada 1. martā.

2.2.2. No citām valsts struktūrām publiski pieejamie dati novadu un vēl detalizētākā griezumā

Iekšlietu ministrijas Informācijas centra apkopotā kriminālā statistika (Kriminālā statistika par 2012. gadu <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109>) ir pieejama novadu griezumā - gan kopēja, gan sadalījumā pēc smaguma pakāpes (sevišķi smagi, smagi, mazāk smagi kriminālpārkāpumi), gan sadalījumā pēc visiem Krimināllikumā paredzēto sodu pantiem.

Nodarbinātības valsts aģentūrā (<http://www.nva.gov.lv>) novadu, pilsētu un pagastu griezumā ir pieejami tādi rādītāji kā bezdarbnieku skaits sadalījumā pa pilsētām un novadiem, bezdarbnieku skaita sadalījums pēc bezdarba ilguma, valodu prasmes, izglītības, dzimuma un vecuma.

Lauksaimniecības datu centrā (<http://www ldc.gov.lv>) ir publiski pieejami dati par lauksaimnieciskajiem rādītājiem novadu un pagastu griezumā - labākie piena lopkopības ganāmpulki novados 2011./2012. pārraudzības gadā; vidējā gada ražība piena lopkopībā pagastos un novados 2011./2012. pārraudzības gadā u.c.

Lauksaimniecības datu centrs publisko reģistrēto lopkopības dzīvnieku skaitu novadu un pagastu griezumā. LDC ir pieejami dzīvnieku sugu saraksti - liellopi, aitas, kazas, zirgi, cūkas un šīs sugas dzīvnieku sadalījums vecuma un izmantošanas grupās, kā arī informācija par citiem dzīvniekiem - mājputniem, trušiem, kažokzvēriem, bišu saimēm, savvaļas putniem, nutrijām -, kā arī zivju dīķiem un akvakultūrām.

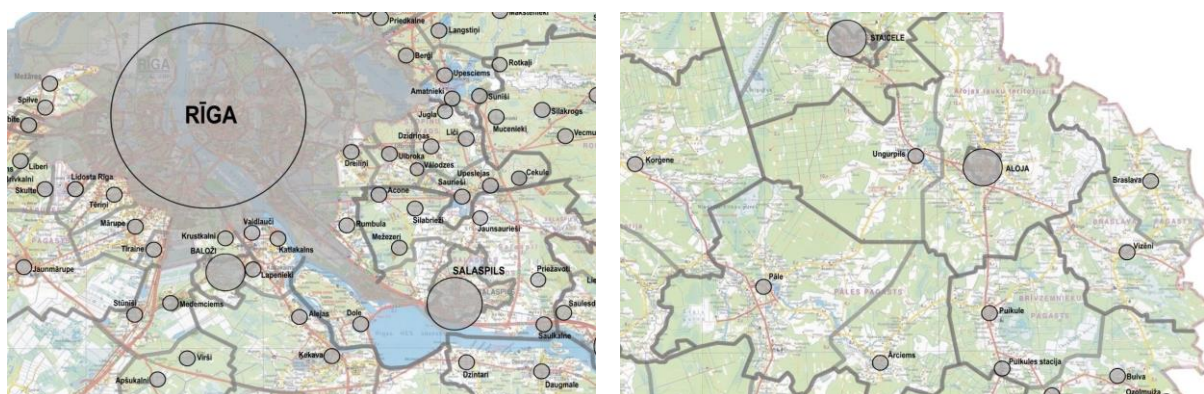
Valsts zemes dienesta mājas lapā (<http://kadastralavertiba.lv/tirgus-dati/statistika/>) publiski pagastu un pilsētu līmenī ir pieejamas galveno zemes lietojumu fiksētās vidējās cenas (izmantotais darījumu skaits, minimālā vērtība, maksimālā vērtība, vidējā vērtība, nogriezta vidējā vērtība (5 %), nogriezta vidējā vērtība (10 %), moda, mediāna, cenu līmenis):

- individuālās apbūves zemes cenas (zemes platība - robežās no 300 m² līdz 10000 m²);
- ražošanas uzņēmumu apbūves zemes cenas (divas zemes platības grupas - līdz 50000 m² un robežās no 300 m² līdz 10000 m²);
- lauksaimniecības zemes cenas (divas zemes platības grupas);
- mežsaimniecības zemes cenas (divas zemes platības grupas);
- individuālo dzīvojamo māju cenas (6 māju platību grupas);
- dzīvokļu cenas (četras grupas - 1, 2, 3 un 4 istabu dzīvokļi).

2.3. Teritoriālo statistikas vienību izveides varianti un secinājumi

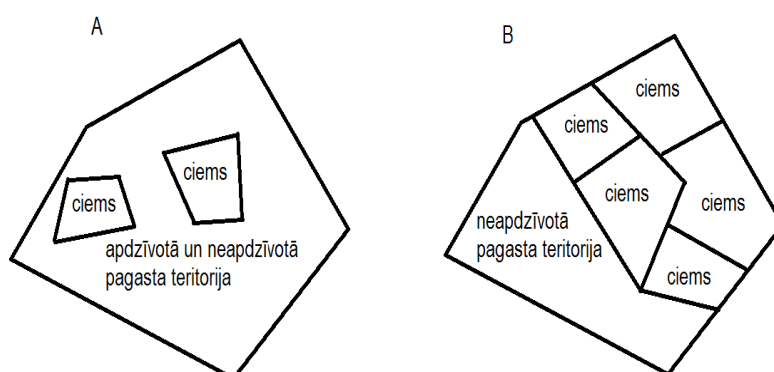
Veidojot RPR teritoriālās statistikas vienības, sākotnēji tika analizēti divi iespējamie varianti:

1. Teritorija tiek sadalīta, balstoties uz pilsētu, lielo ciemu, un „lauku teritoriju” nošķirumu. Šādas pieejas plūsi ir robežu nemainība – vienreiz apstiprinātās robežas tiek lietotas ilglaicīgi. Taču šāda pieeja neizdala mazākus ciemus un netiek nodalītas blīvi apdzīvotas teritorijas no neapdzīvotām teritorijām, kas neļauj pietiekami objektīvi spriest par procesiem pašvaldības „apdzīvotajā” un „neapdzīvotajā” daļā (5. attēls).

5. attēls. Statistiskās teritoriju izveides modelis balstoties uz pilsētu, lielo ciemu, un „lauku teritoriju” nošķirumu. 2008.gada Rīgas plānošanas reģiona attīstības uzraudzības ziņojums.

2. Teritorija tiek sadalīta, balstoties uz teritorijas plānojumos noteikto ciemu, pilsētu un pagastu robežām, tas ir, uz apdzīvoto vietu statusu. Šādas pieejas riski ir saistīti ar pašas teritorijas noteikšanas īpatnībām, plānošanas process ir politisks, var tikt pakļauts biežām izmaiņām, pastāv procedūru „laika nobīdes” atšķirīgās teritorijās. Taču, pielietojot šādu pieeju, tiek nodalītas blīvi apdzīvotas teritorijas no mazapdzīvotām (6. attēls).

6. attēls. Statistiskās teritoriju izveides modelis balstoties uz teritorijas plānojumos noteikto ciemu, pilsētu un pagastu robežām. Reģiona nomales (A) un Pierīgas (B) variants. A. Pužulis, R. Cimdiņš. Teritoriālās statistikas problēmas – Rīgas reģiona piemērs. LU 71. Zinātniskā konference. Ģeogrāfija, ģeoloģija, vides zinātne. Referātu tēzes. LU, 2013.

Koncepcijas veidošanas gaitā noskaidrojās, ka pastāv būtiskas atšķirības starp Adrešu reģistrā un pašvaldību teritoriju plānojumos noteiktajiem ciemiem un to robežām, kas ir būtisks šķērslis datu apstrādes procesā. Tā, piemēram, Adrešu reģistrā uz šo brīdi ir noteikti 472 Rīgas plānošanas reģiona novadu pašvaldībās ietilpstoši ciemi un pilsētas, kamēr pašvaldību teritoriju plānojumos šis skaits ir tikai 372 vienības. Normatīvais regulējums (Noteikumi par pašvaldību teritoriju attīstības plānošanas dokumentiem, Adresācijas sistēmas noteikumi) nosaka pašvaldību saistības attiecībā uz informācijas nodošanu Valsts zemes dienestam, tajā skaitā adresācijas izmaiņu informācijas nodošanu Adrešu reģistram. Informācijas reģistrācija Adrešu reģistrā notiek tikai uz pašvaldībās pieņemtu lēmumu pamata adreses piešķiršanas, maiņas vai likvidācijas gadījumā. Šī procedūra no lēmuma pieņemšanas pašvaldībā līdz reģistrācijai Adrešu reģistrā aizņem 10 darbadienas un reakcijai uz izmaiņām pašvaldībā vajadzētu ātri parādīties arī Adrešu reģistrā, taču reālā situācijā izmaiņu procedūra var aizņemt pat vairākus gadus, galvenokārt, pateicoties novēloti pieņemtiem pašvaldību lēmumiem.

Izveidot lietojamu statistikas teritoriju sistēmu esošajos apstākļos ir problemātiski daudzo ierobežojumu dēļ. Valsts un pašvaldību iestāžu savstarpējas koordinācijas trūkums, atšķirīgas izpratnes par teritoriālo datu lietošanas mērķiem, kam ir atšķirīgas datu platformas, beidzot – esošais teritoriālo datu lomas nepietiekošs novērtējums valsts reģionālajā politikā - tie ir tikai daži, bet izšķiroši faktori, kas ietekmē jaunu risinājumu izstrādi.

Vietējā plānošanas kompetencē veidotā robežu un teritoriju dinamika pašlaik neļauj balstīt sistēmu uz pašvaldību teritorijas plānojumos noteiktajām teritorijām. Pirmskrīzes posma plānošana veidoja dinamisku mazkontrolētu apdzīvoto vietu plānošanu, kas pašlaik stabilizējas, vienlaicīgi attīstības tempiem samazinoties. Turpmākais solis ir apdzīvoto vietu un adresācijas sakārtošana, kas prasīs laiku, ņemot vērā pašas teritorijas plānošanas procesus. Vairāku institūciju nekoordinēta darbība pašlaik neļauj balstīt sistēmu uz Adrešu reģistru, jo sākotnēji ir nepieciešams sakārtot adresācijas izmaiņu reģistrēšanu, padarot procesu automātisku. Sistēmas darbība, balstoties uz Iedzīvotāju reģistra datiem, uzrāda laikam un teritorijai neadekvātus rezultātus, jo pašvaldības laicīgi nesniedz informāciju par apdzīvoto vietu statusa un adrešu izmaiņām.

Trešā pieeja būtu radīt sistēmu, kurā teritoriālās statistikas vienības ir nosakāmas atbilstoši plānošanas jautājumu un reģionālās attīstības problēmas vajadzībām, jo ciemu robežu definējums Adrešu reģistrā var mainīties, bet Adrešu reģistrā iekļautās adreses telpiskais novietojums (ģeogrāfiskās koordinātes) paliek nemainīgs.

Veidojot šādu sistēmu, ir iespēja mainīt (papildināt) iekļautos indikatorus atkarībā no plānošanas vajadzībām, būtiski papildinot tās iespējas, ko dos TAPIS (RAIM) darbības uzsākšana. Tālākā gaitā šāda pieeja ļautu RPR statistikas teritoriju sistēmas datu bāzi integrēt kā investīciju platformas paplašinājumu.

3. Reģiona statistikas teritoriju sistēmas izveidei nepieciešamās datu kopas un datu ieguves avoti

Jautājumu par datu kopu, kas būtu nepieciešama pašvaldībām, sarežģī atšķirīgās pašvaldību intereses, ko nosaka gan pašvaldību lielums, gan pašvaldību finansējuma avoti, gan plānošanas īpatnības. Pašvaldību griezumā katra pašvaldība definē nepieciešamos datus, ko, savstarpēji vienojoties, turpmāk var izmantot citas pašvaldības un reģions savu uzraudzības funkciju un uzdevumu veikšanai. Reģiona gadījumā datu kopas veidojas, balstoties uz esošajām un paredzamajām funkcijām no vienas puses, kā arī aktuālajiem identificētajiem telpiskās attīstības procesiem, kas saistīti ar noteiktām teritorijām piemēram, Pierīgu, piekrastes un lauku teritorijām - no otras puses. Blakus tam kā kritēriji datu kopu atlasei ir attīstības dokumentos identificētie sasniedzamie rādītāji, kas ir ārpus valsts statistikas datiem.

Līdzšinējā reģiona uzraudzības pieredze liek veidot sistēmisku pieeju datu uzkrāšanai un analīzei noteiktās teritorijās. Kā nozīmīgākie ir minami dati, kas saistās ar apdzīvojumu, pakalpojumiem, darba vietām, sabiedrisko transportu.

GIS pamatnes:

- aktuālā topogrāfija 1:10000 /iegūstama no LĢIA/
- dažāda vecuma aerofoto 1:10000 /iegūstami no LĢIA/
- kadastra grafiskā daļa /iegūstama no VZD/
- piekļuve kadastra teksta info /iegūstama no VZD/
- adrešu reģistra punkti /iegūstami no VZD/
- pašvaldību TP dati /iegūstami no VZD un/vai no pašvaldībām/
- statistikas teritorijas un objekti /jāveido RPR/
- Investīciju teritorijas /jāveido RPR/

Apdzīvojuma struktūras dati:

- iedzīvotāju skaits un vecuma struktūra pēc adresēm /PLMP iedzīvotāju reģistrs/
- iedzīvotāju skaits un vecuma struktūra pēc RPR statistikas teritorijām /jāveido RPR/

Pakalpojumu dati:

- Pakalpojumu iestādes apdzīvotās vietās /dati veidojami RPR, balstoties uz dažādiem avotiem/
- Apdzīvoto vietu funkcionālā struktūra, balstoties uz pakalpojumiem un darba vietām /dati veidojami RPR/

Darbavietu dati:

- IIN pārskaitījumi /iegūstami no VID/
- Nodarbināto skaits uzņēmumu struktūrvienībās /iegūstami no VID/

Sabiedriskā transporta dati:

- sabiedriskā transporta kustības intensitāte /jāveido RPR, balstoties uz ATD/
- sabiedriskā transporta pakalpojumu nodrošinātāji /jāveido RPR, balstoties uz ATD/
- ceļu satiksmes intensitāte /iegūstama no LVC/

Investīciju teritorijas - jāveido RPR, saņemot informāciju no pašvaldībām.

Datu kopas var tikt papildinātas, veidojoties jaunām nepieciešamībām pēc konsultācijām ar pašvaldībām un valsts institūcijām.

Reģiona statistikas teritoriju sistēmas izveides vajadzībām RPR 2012.gadā un 2013.gadā ir vērsies pie institūcijām ar datu pieprasījumiem. Šajā procesā situāciju sarežģī fakts, ka liela daļa nepieciešamās informācijas ir pieejama tikai par maksu un plānošanas reģiona finansiālā kapacitāte neatļauj atvēlēt lielus finanšu līdzekļus regulārai datu iegādei. Lielākās problēmas šajā kontekstā saistās ar telpisko datu iegūšanu GIS pamatnes izveidei.

No augstāk minētajiem datiem RPR no institūcijām ir saņēmis informāciju, kas bija pieejama bez maksas.

Apdzīvojuma struktūras dati no PMLP Iedzīvotāju reģistra līdz telpu grupu līmenim:

- Iedzīvotāju skaits līdz darbības vecumam;
- Iedzīvotāju skaits darbības vecumā;
- Iedzīvotāju skaits pēc darbības vecuma;
- Iedzīvotāju skaits kopā.

Darbavietu dati un informācija par uzņēmumiem no VID:

- Nodokļu maksātāja reģistrācijas numurs;
- Nodokļu maksātāja nosaukums;
- Nodokļu maksātāja juridiskā adrese;
- Saimnieciskās darbības veids pēc NACE klasifikatora;
- Darba ņēmēju skaits;
- Uzņēmuma apgrozījums;
- Iedzīvotāju ienākuma nodokļa ieņēmumu apjoms uz vienu iedzīvotāju pašvaldību budžetos novadu teritoriālajās vienībās.

Investīciju teritoriju identificēšanai tika veikti informācijas pieprasījumi RPR pašvaldībām ar lūgumu norādīt informāciju par pašvaldības prioritārajām investīciju jomām un konkrētām investīciju teritorijām. Pašvaldību investīciju teritoriju aprakstos tika pieprasīta informācija par teritorijas nosaukumu, novietojumu, izmantošanas veidu, infrastruktūru un pieejamām komunikācijām, īpašumtiesībām u.c.

Koncepcijas pamatnostādne paredz, ka statistikas teritoriju sistēmas datu minimālais apjoms būtu nosakāms atbilstoši rādītājiem, kas nepieciešami publisko pakalpojumu pieejamības plānošanai un publisko pakalpojumu kvalitātes uzlabošanas sekmēšanai Rīgas plānošanas reģionā, kā arī Rīgas plānošanas reģiona pašvaldību investīciju teritoriju platformas informatīvajam nodrošinājumam.

4. Reģiona statistikas teritoriju datubāzes izveides koncepcija

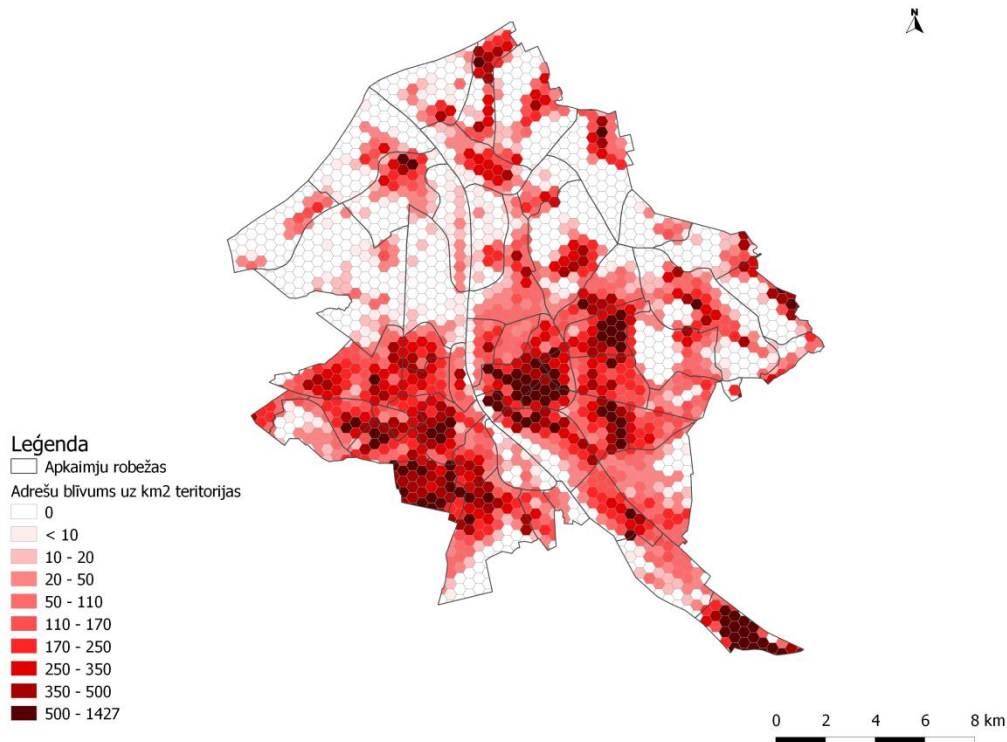
4. 1. Statistikas teritoriju datubāzes izveides mērķis

Reģiona statistikas teritorijām ir cieša saikne ar datiem, kas šajās teritorijās tiek vākti/uzturēti. Reģiona statistikas teritoriju sistēmas izpratne ietver ģeogrāfiski referencētu statistikas teritoriju vienības/tīklu, nepieciešamo datu atlases un ieguves kritērijus, kā arī datu uzturēšanas un lietošanas principus, datu ieguves sadarbības partneru tīklu, definētās atbildības un administratīvās procedūras.

Ar datubāzi tiek saprasti ģeogrāfiski referencēti dati, kas saistīti ar noteiktu teritoriju (statistiskās teritorijas, noteikti punkti vai līnijas). Reģiona gadījumā tās ir teritorijas, kas ir mazākas par novadu. Statistikas teritoriju projektā tās ir pilsētu, ciemu, pagastu lauku teritorijas, kas neiekļaujas ciemu teritorijās. Uz šīm teritorijām projektā tiek modelēti iedzīvotāju skaita un sastāva dati, IIN pārskaitījumu un nodarbinātības dati. Projekta gaitā nav iespējams modelēt punktveida datus attiecībā pret iedzīvotājiem, jo punktu ģeogrāfiskās references reģionam nav pieejamas.

Projekta mērķis ir veidot izpratni par datu nepieciešamību teritorijas attīstības plānošanai, iezīmēt risinājuma virzienus, modelējot to uz atsevišķām būtiskajām datu kopām (pamatdatiem), ko turpmāk var izvērst papildināt, nepieciešamības gadījumā attīstot kā atsevišķus risinājumus vai integrējot jau esošajās sistēmās.

Kā teritoriālie pamatdati projektā tiek modelēti: iedzīvotāju skaits, nodarbinātība (ko raksturo divas datu kopas – darba vietas un darbaspēka migrācija), investīciju teritorijas, kā arī citi teritoriāli sadalāmi dati, balstoties uz valsts institūciju un pašvaldību sniegto informāciju, pašvaldību teritorijas plānojumiem un Rīgas plānošanas reģionā pieejamajam karšu pamatnēm.

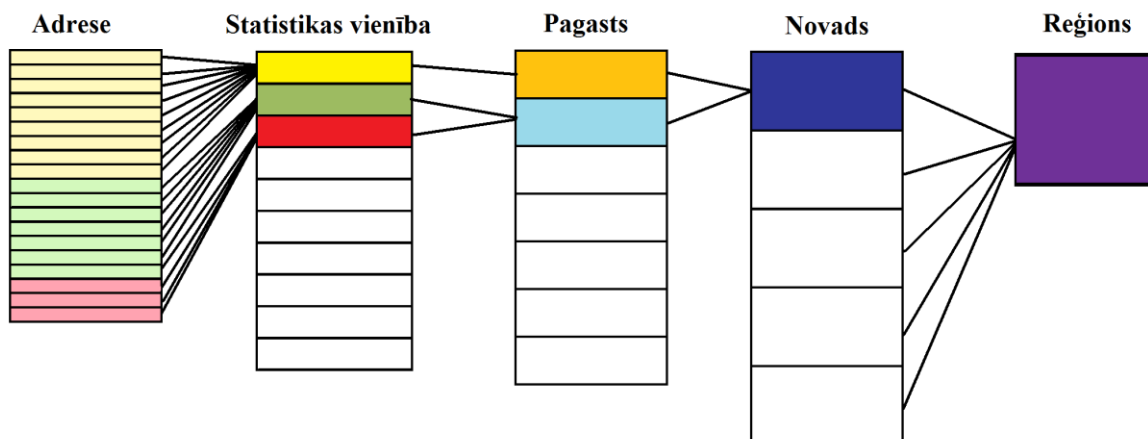

7. attēls. Adrešu blīvuma karte Rīgas pilsētā ar apkaimju robežām. Kopējais režģa šūnu skaits - 2002 šūnas. Pilnas režģa šūnas izmērs - 0,165 km². Karte ir sastādīta, neņemot vērā šķēršļus (Daugava, ezeri), kuru iekļaušana ļautu iegūt vēl precīzāku ainu (Jāņa Paidera karte, datu avots: Adrešu reģistrs)

4.2. Zemākā individualizētā uzskaites vienība un datu kopas hierarhija

Zemākā individualizētā uzskaites vienība ir adrese atbilstoši Adrešu reģistram. Zemākā individualizētā uzskaites vienība ir iespējama arī kā nodalīts īpašums (kadastra numurs) atbilstoši LR Kadastram, kā arī vienība, kurai ir zināmas ģeogrāfiskās koordinātes.

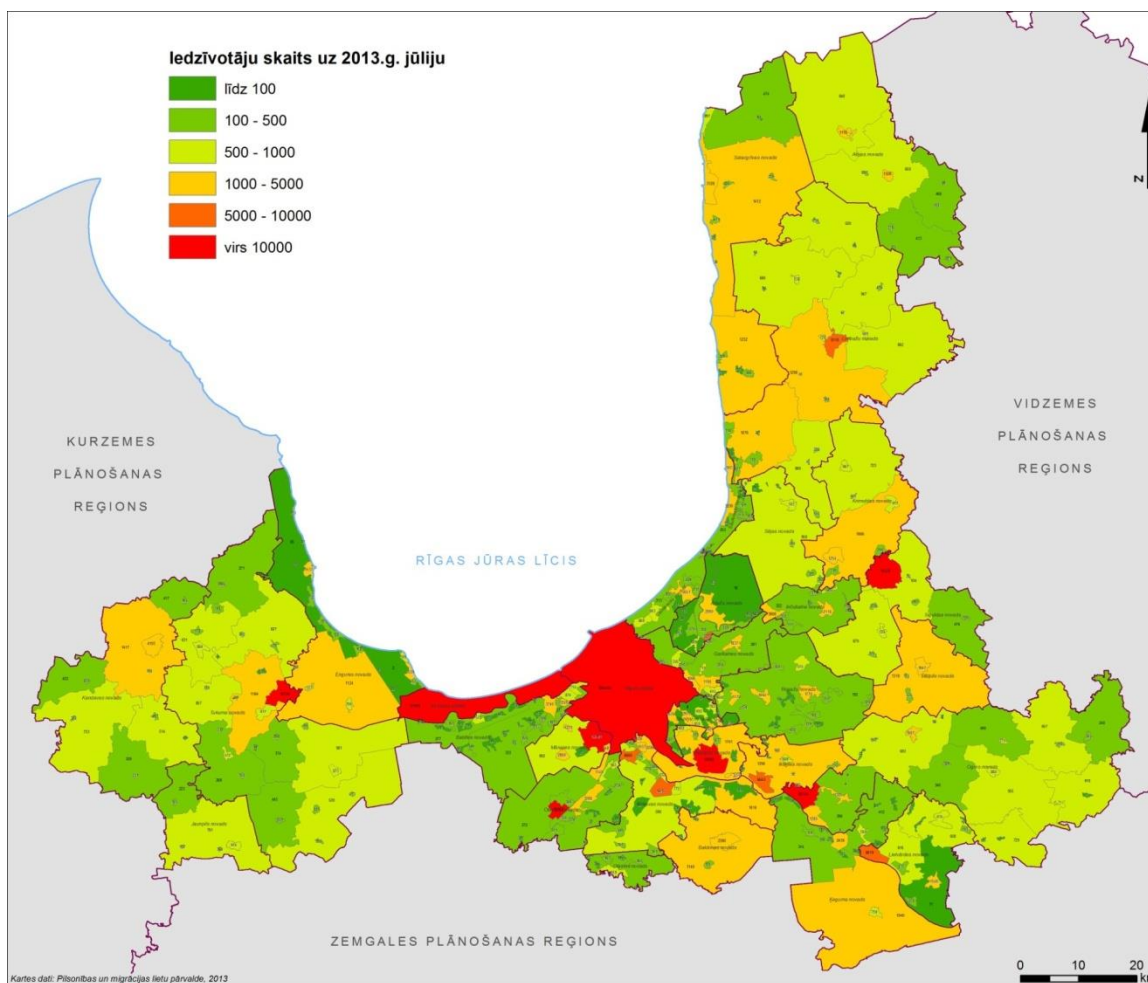
Gadījumos, kad **zemākā individualizētā uzskaites vienība ir adrese atbilstoši Adrešu reģistram**, tad statistikas teritorijas apraksts (algoritms) uzskaita visas adreses, kuras ietilpst šajā statistikas teritorijā. Adrešu reģistrā katram adresācijas objektam, neatkarīgi no tā, vai tas ir dzīvoklis, mākslinieka darbnīca, dzīvojamā ēka, iela, novads, pilsēta utt., tiek piešķirts deviņu ciparu kods. Adrešu reģistra kods paliek nemainīgs visu adreses vietas pastāvēšanas laiku, un to praktiski neietekmē izmaiņas valsts administratīvajā, kā arī administratīvo teritoriju iekšējā teritoriālajā iedalījumā. Adresācijas objektu transformēšana digitālajā adrešu reģistra kartē Latvijas koordinātu sistēmā – LKS-92 – ir veikta, attēlojot punktu un līniju grafiskos objektus (7. attēls).

8. attēls. Teritoriālās statistikas datu bāzes hierarhija

Šie grafiskie objekti ir aprīņķu, republikas pilsētu, novadu, novada pilsētu, novada pagastu, novada pilsētas lauku teritoriju, ciemu robežas, ielu, bulvāru, prospektu, aleju, gatvju, gāšu, laukumu, kā arī valsts autoceļu un pašvaldību ceļu viduslīnijas. Savukārt viensētām, dzīvošanai, saimnieciskai, administratīvai vai publiskai darbībai paredzētām ēkām vai reāli nodalītajām ēku daļām, kā arī apbūvei paredzētajām zemes vienībām tiek norādīts adresācijas objekta adreses punkts (X, Y koordinātu pāris).

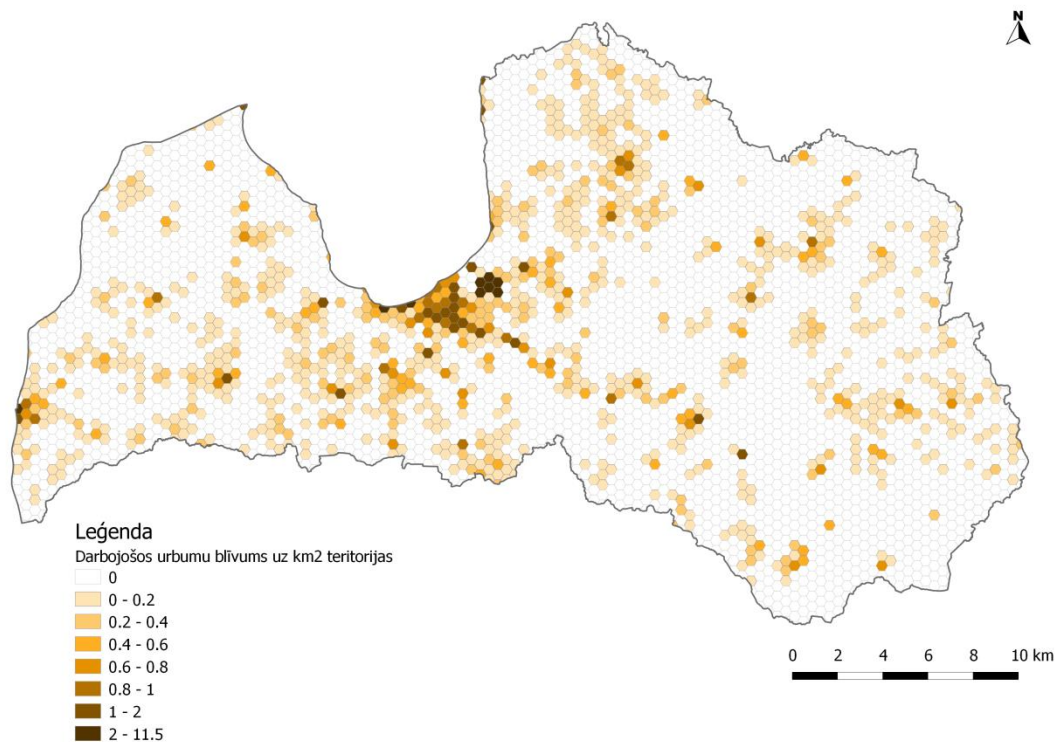
Dati, kas tiek uzskaitīti pa adresēm, tiek summēti atbilstoši tai teritoriālajai vienībai (8. attēls), kurā tie atrodas: 76 pilsētas; 110 novadi; 497 pagasti; 6828 ciemi; 16928 ielas (no tām telpiski attēlotas 99.6 %); 499 904 ēkas un apbūvei paredzētas zemes vienības (no tām telpiski attēlotas 99.3 %); 834 263 telpu grupas. Katru gadu Adrešu reģistrā tiek reģistrēti jauni adresācijas objekti, kā arī veikta esošo datu aktualizācija. 2012. gadā tika reģistrēti 20 673 jauni adresācijas objekti, kā arī aktualizētas ziņas par 33 139 adresācijas objektiem.

9. attēls. Iedzīvotāju skaits Rīgas plānošanas reģiona ciemos un lauku teritorijās 2013. gada 1. jūlijā. (412 vienības) (RPR karte, dati: PLMP iedzīvotāju reģistrs)

Gadījumos, kad **zemākā individualizētā uzskaites vienība ir nekustamo īpašumu valsts kadastru numuri atbilstoši Valsts kadastram**, tad statistikas teritorijas apraksts (algoritms) uzskaita visus nekustamo īpašumu valsts kadastru numurus, kuri ietilpst attiecīgajā statistikas teritorijā.

Kadastra karte Latvijā ir digitālā (vektoru) formā. Tā aptver visu Latvijas Republikas teritoriju un kalpo pārskatam par attēloto objektu savstarpējo izvietojumu teritorijā. Karte veidota Latvijas koordinātu sistēmā LKS-92, TM projekcijā. Kadastra kartē attēlo sekojošus elementus: kadastrālo teritoriju un kadastra grupu robežas, nosaukumus, kodus un numurus; zemes vienību robežas, robežpunktus un to kadastra apzīmējumus; būvju ārējās kontūras un to kadastra apzīmējumus; nekustamā īpašuma lietošanas tiesību apgrūtinājumu aizņemtās teritorijas robežu un identifikatoru; zemes vienības daļas robežas, robežpunktus un to kadastra apzīmējumus. Kadastra informācijas sistēmā tiek uzskaitīti 1,35 miljoni nekustamo īpašumu, no tiem 736 zemes un būvju īpašumi, 42,6 būvju īpašumi un 576 tūkstoši dzīvokļa īpašumi. Kadastra informācijas sistēmā 2012. gadā ir reģistrētas gandrīz miljons zemes vienību, 140 tūkstoši būvju un 2 miljoni telpu grupu.

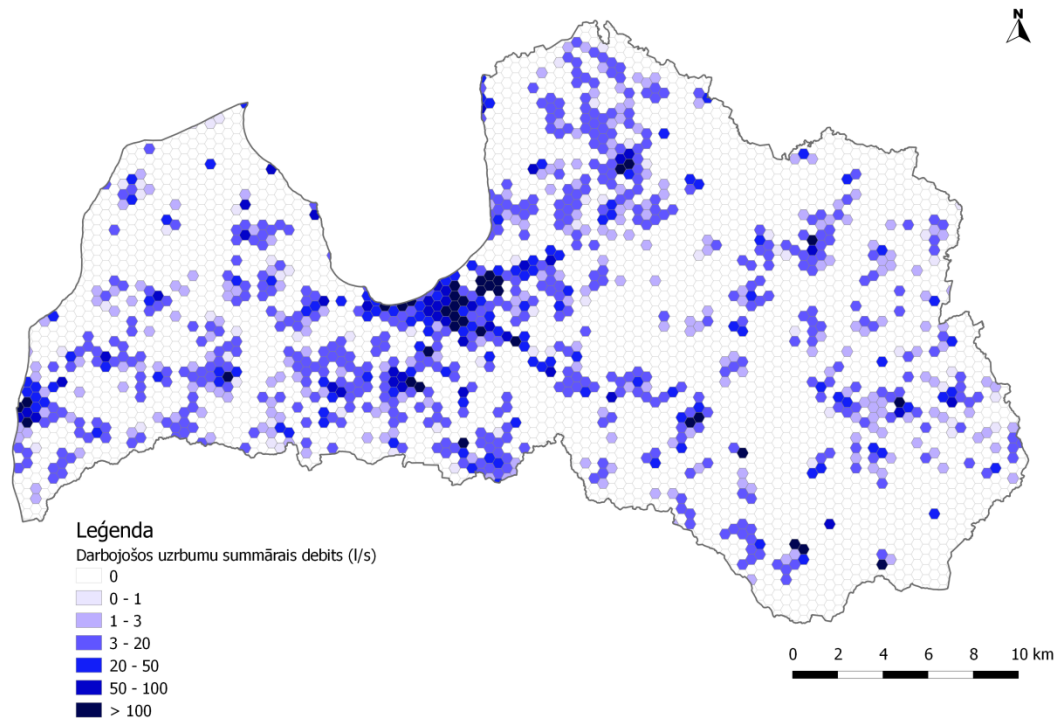
10. attēls. Darbojošos ūdens ieguves vietu – urbumu - blīvums Latvijā. (Jāņa Paidera karte, datu avots: LVĢMC)

Gadījumos, kad **zemākā individualizētā uzskaites vienība ir lokalizējama tikai ģeogrāfiskajās koordinātēs** ir nepieciešams katras statistikas vienības robežu apraksts, kas izteikts ģeogrāfiskajās koordinātēs, atbilstoši Adrešu reģistra digitālajai kartei. Parādību vai objektu piederība zemākajām teritoriālās statistikas vienībām, kuru lokalizācija nav nosakāma, izmantojot Adrešu reģistru vai kadastru, tiek noteikta atbilstoši zemākās teritoriālās statistikas vienības robežu ģeogrāfiskajām koordinātēm.

Lietojot šādu pieeju, zemākā teritoriālā statistikas vienība var tikt noteikta atbilstoši konkrētam mērķim un vajadzībām. Zemākā teritoriālā statistikas vienība var tikt noteikta kā blīvi apdzīvotajās teritorijās (ciemi, pilsētas), tā arī pagastu lauku teritorijās. Rīgas plānošanas reģiona teritorijā ir 412 šādas teritorijas (skatīt 9. attēlu). Zemākā teritoriālā statistikas vienība var tikt noteikta kā jebkurš telpisks nogabals ar definētu robežu, gan izmantojot dabiskas vai administratīvas robežas, gan telpiski ģeometrisku režģi.

4.3. Datubāzes lietošana un uzturēšana

Dati tiek sagatavoti GIS vidē *shp* formātā. Projekta laikā tiek veikta datu vizualizācija, izmantojot GIS rīkus, veidojot kartogrāfiskos attēlus pdf formātā. Apstrādātu un analizētu datu publicēšana tiek veikta interneta brīvpieejas GIS vidē. Par pamatdatiem ir atbildīgs datu turētājs (īpašnieks), bet par atvasinātiem datiem – RPR. Rīgas plānošanas reģions izmanto pamatdatus, lai telpiski analizētu attīstības tendences un ieteiktu risinājumus attīstības politikai.

11. attēls. Darbojošos ūdens ieguves vietu – urbumu - ūdens ieguves daudzums (l/s) attiecīgajā teritorijā. (Jāņa Paidera karte, datu avots: LVĢMC)

Par pamatdatu izmantošanu ir slēdzama vienošanās ar datu turētāju, kur atrunāta šo datu turpmākā izmantošana. Pamatdatus uztur datu turētājs. RPR veidotie jaunie dati ir RPR atbildība, kas izriet no reģiona uzdevumiem, kas definēti normatīvajos aktos vai/un panāktajās vienošanās ar valsts institūcijām un pašvaldībām. Jaunie /atvasinātie/ dati ir izmantojami publiski.

4.4. Reģiona statistikas teritoriju sistēmas un datubāzes izmantošana reģiona un vietējo pašvaldību attīstības plānošanas dokumentu izstrādes, aktualizācijas un uzraudzības procesos

Veidojot reģiona teritoriālās statistikas vienības 2008. gadā, pamatā tika likts pieņēmums, ka teritorija tiek sadalīta, balstoties uz pilsētu, lielo ciemu, un „lauku teritoriju” nošķirumu. Pilsētas un lielie ciemi tiek nodalīti kā atsevišķas teritorijas, pārējās teritoriālā iedalījuma vienības tiek veidotas kā atsevišķas vienotas teritorijas, ietverot gan apdzīvotas vietas/ciemos, gan ar tām saistītās lauku teritorijas. Lauku teritorijas saistāmas ar jau esošajām izveidotajām struktūrām un dabīgām ainavām, veidojot nosacītas teritorijas, kuru robežas ir zināmā mērā „mākslīgi noteiktas”.

Statistikas teritoriju tīkls paredz vienošanos starp valsts un pašvaldību partneriem par datu apmaiņu. Pašlaik normatīvajos aktos nav noteikta kārtība, kas ļautu īstenot datu veidošanu reģionālā līmenī un to izmantošanu saistībā ar citiem valsts datu avotiem. Otra problēma ir valsts reģistru datu pieejamība tieši reģionālajam līmenim, kas var tikt atrisināta, mainot normatīvo regulējumu, paredzot valsts budžetā papildu izdevumus datu uzturošajām institūcijām. Esošā resoru (LĢIA, VZD) finansēšanas pieeja ir neadekvāta attiecībā pret reģiona veiktajiem uzdevumiem, kas plašākā nozīmē skar valsts pārvaldes/plānošanas jautājumus. Valsts risinājums – mainīt normatīvo regulējumu un/vai „gaidīt” TAPIS, RAIM sistēmas darbības uzsākšanos.

Reģiona statistikas teritoriju datus ir paredzēts izmantot dažāda mēroga plānošanas vajadzībām. Vietējā mērogā – pašvaldībās - dati izmantojami, veidojot attīstības plānošanas dokumentus, reģionālā mērogā – izstrādājot reģiona attīstības dokumentus, galvenokārt, teritorijas attīstības uzraudzības mērķiem. Reģions, balstoties uz attīstības uzraudzības datiem, sniedz priekšlikumus nacionālās politikas izstrādei un veic vietējo attīstības plānošanas dokumentu izstrādes uzraudzību saskaņā ar normatīvajos dokumentos noteikto deleģējumu.

Nacionālā mērogā dati ir izmantojami jaunu attīstības politiku izstrādes pamatojumam. RPR pieeja, atšķirībā no TAPIS (RAIM), ļautu ieviest jaunu mazākas statistikas teritorijas standartu, ģenerējot telpisko informāciju, kas līdz šim ir publiski pieejama tikai tabulu veidā, arī telpiski salīdzināma formā (skatīt 10. un 11. att.).

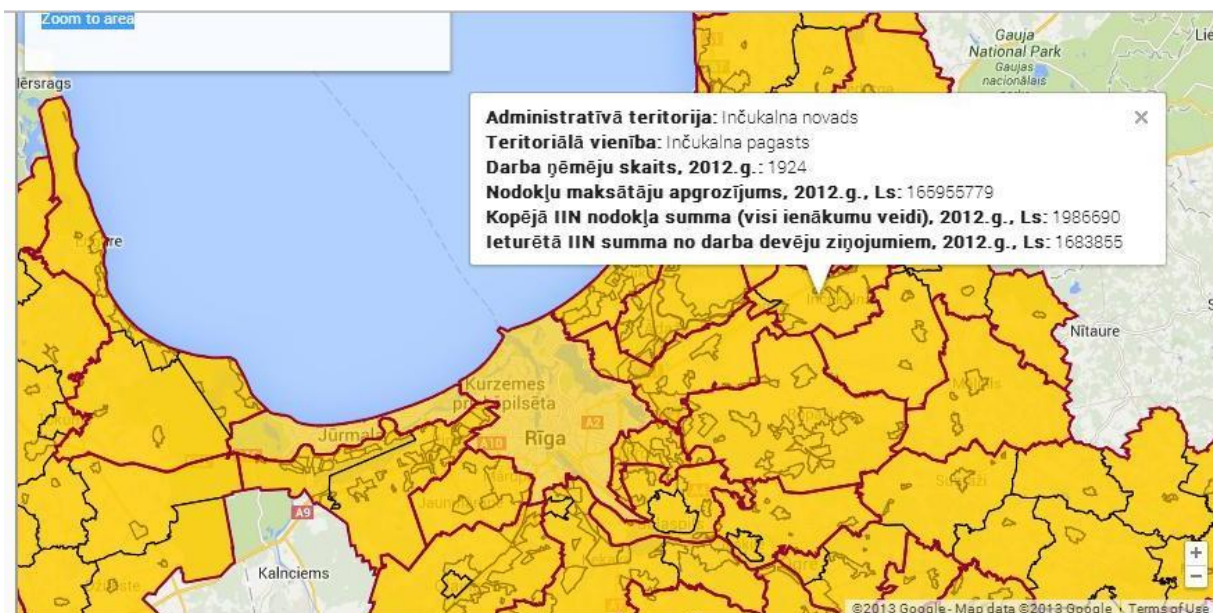
4.5. Rīgas plānošanas reģiona statistikas teritoriju un investīciju teritoriju platforma: mērķi, lietotāji, datu uzturēšana/aktualizācija

SIA „Ernst & Young Baltic” ziņojumā „Investīciju piesaistes sistēmas neatkarīgs novērtējums” (iepirkuma identifikācijas Nr. EM 2011/64) galvenās rekomendācijas par uzņēmējdarbības vides uzlabošanu pašvaldībās ir saistītas ar uzņēmējdarbības atbalsta instrumentu attīstīšanu, ar nodokļu maksāšanu un ar būvniecības procesiem saistīto birokrātisko procedūru analīzes nepieciešamību (ar mērķi padarīt šos procesus efektīvākus), darbaspēka pieejamības jautājumu risināšanu, efektīva infrastruktūras nodrošināšanas mehānisma izveidi, šķēršļtīklu sistēmas sakārtošanu, zemes zonējuma maiņas mehānisma

efektivizēšanu un citiem aspektiem. Efektīvāk ir piesaistīt investīcijas no jau ienākušajiem ārvalstu uzņēmumiem nekā meklēt jaunus, tādēļ būtiska loma ir investoru pēcapkalpošanai.

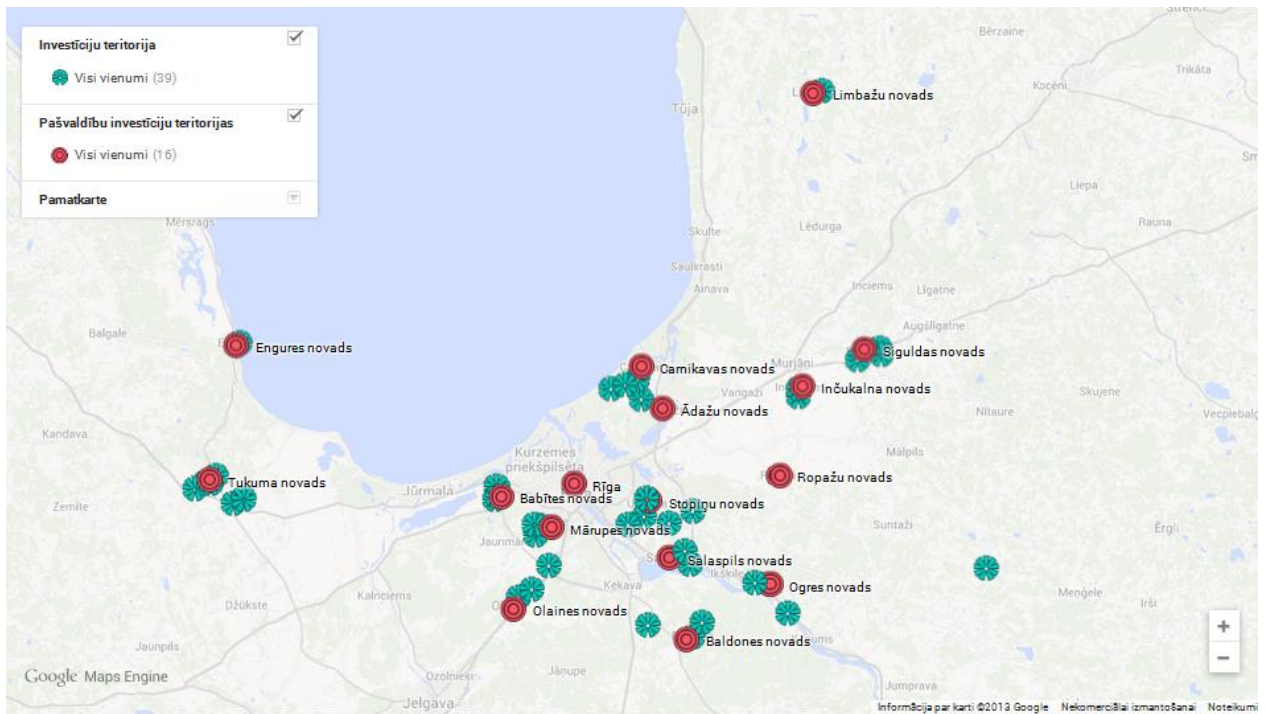
Ārvalstu tiešo investīciju piesaistei būtiskajā uzņēmējdarbības vides uzlabošanas jomā primāri jāatrisina gan darba spēka pieejamības, gan infrastruktūras pieejamības jautājums, kas ietver gan infrastruktūras pieslēgumu uz investoriem piederošas zemes, gan jaunu industriālo parku vai 0. līmeņa infrastruktūras nodrošināšanu pašvaldību teritorijās.

Par vienu no šādiem risinājuma rīkiem var kļūt Rīgas plānošanas reģiona pašvaldību investīciju teritoriju platforma, kas telpiski organizētu investīciju piesaistei nepieciešamos datus par RPR statistikas teritorijām. Pašlaik sagatavota projekta versija, kas, iesaistot pašvaldības (sniedzot gan savus datus, gan ziņas par investīciju teritorijām) un detalizējot informāciju, var tikt izveidota par efektīvu statistikas teritoriju un investīciju teritoriju rīku (skatīt 12. un 13.attēlu).

12. attēls. Rīgas plānošanas reģiona pašvaldību statistikas teritoriju platformas iespējas. Pagastu līmenī pieejama VID un PLMP Iedzīvotāju reģistra informācija. Pieejams:

<http://www.rpr.gov.lv/pub/index.php?id=501>

13. attēls. Rīgas plānošanas reģiona pašvaldību investīciju teritoriju platformas iespējas.

Informācija par investīciju iespējām Rīgas plānošanas reģiona pašvaldībās. Pieejams:

<http://www.rpr.gov.lv/pub/index.php?id=498>

5. Rekomendācijas (metodiskie ieteikumi) teritoriālo pamatdatu ieguvei un uzturēšanai reģionā un pašvaldību teritorijās

RPR apsekojumi pašvaldībās liecina, ka lielākā daļa no pašvaldībām nav gatavas veikt datu uzkrāšanu un analīzi, kā pastāvīgu aktivitāti tādējādi nodrošinot nepārtrauktu sistemātisku attīstības uzraudzību. Kā alternatīva tiek gaidīta valsts reģistru datu pieejamība plānošanas vajadzībām. Neskatoties uz šādu situāciju, datu apkopošana un analīze dažādos griezumos nav automatizējama un to būs jāveic datu lietotājam, tas ir - pašvaldībām.

Statistikas teritoriju izveidi var veikt tādā gadījumā, ja tiek sakārtoti adresācijas un iedzīvotāju uzskaites jautājumi. Tas nodrošinātu datu ticamību valsts līmenī. Cits alternatīvs variants ir statistikas teritoriju veidošana, balstoties uz pašvaldībām, tomēr šāds priekšlikums ir maz atbalstīts no pašvaldību puses zemās prioritātes dēļ.

Risinājumi var būt telpiski – Ģeogrāfiskās informācijas sistēmas (GIS) datu piesaiste konkrētām adresēm, nodrošinot valsts institūcijām bezmaksas pieeju datiem.

Nacionālā līmenī ir izstrādājama normatīvā bāze statistisko teritoriju izveides kārtībai dažādas statistiskās informācijas iegūšanai, kas zemāka par pašvaldību līmeni. Tas var ietvert gan esošā regulējuma korekcijas, gan jauna regulējuma izstrādi, kā piemēru minot starpinstitucionālo datu apmaiņas regulējumu saistībā ar plānošanas procesu.

Sistēmu veidošana un uzturēšana varētu tikt īstenota reģionālā un vietējā līmenī, kā tas jau ir Rīgas Stratēģiskās uzraudzības sistēmas (SUS) gadījumā. Reģiona loma te būtu adekvāta, ja tam piešķirtu reģionālās attīstības uzraudzības funkciju, kas pašlaik ir neskaidra.

Veidojot statistikas teritorijas, tām jābūt laika gaitā stabilām, GIS balstītām, kas var tikt izmantotas daudzfunkcionāli – gan teritorijas plānošanas, attīstības uzraudzības, gan valsts attīstības politikas pamatojumam.

Teritoriālie pamatdati ir valsts institūciju vai arī pašvaldību veidotie dati, kas balstās uz normatīviem regulējumiem (kā piemēri te var kalpot iedzīvotāju skaita dati Iedzīvotāju reģistrā vai kadastra dati), un jaunie/atvasinātie dati, kas ir iegūti, izmantojot pamatdatus analīzei (piemēram, iedzīvotāju blīvums).

Valsts līmenī ir iespējamās divas pieejas teritorijas attīstības uzraudzības jautājumu risināšanā. Viena no tām – veidot vienotu valsts sistēmu (uz TAPIS, RAIM bāzes), kura paredz integrēt datus, kas veidoti atsevišķās institūcijās, tai skaitā valsts pārvaldes iestādēs, plānošanas reģionos, pašvaldībās. Šajā gadījumā valstij jāatrisina normatīvā regulējuma jautājumi attiecībā uz šādu datu veidošanu, uzturēšanu, apmaiņu. Pozitīvais šajā gadījumā ir – dati ir vienkopus, pieejami visiem lietotājiem. Sarežģītākais - atšķirīgais datu teritoriālais izvietojums, kas prasa elastīgu pieeju, daudzveidīgas teritoriālās pamatnes. Sākotnēji, tas var sarežģīt jau izstrādātos TAPIS, RAIM modeļus, kas šādu datu esamību un integrēšanu sistēmā nepieļauj.

Otra pieeja ir veidot atšķirīgas datu platformas katrā institūcijā, kas pieejamas publiski. Tāda ir izveidota Rīgai - Stratēģiskās uzraudzības sistēma. Mazākām pašvaldībām iespējams veidot atšķirīgas uzraudzības sistēmas, kas paredz dokumentu/attīstības procesu uzraudzību savā pašvaldības teritorijā vai arī to daļās, balstoties uz pašvaldības noteiktu uzraudzības mehānismu un datiem.

Rīgas plānošanas reģiona gadījumā teritoriju attīstības uzraudzības mērķiem veidotā sistēma būtu brīvi pieejama pašvaldībām, valsts institūcijām, citiem interesentiem – tai skaitā augstskolu studentiem turpmāko rīcību, pētījumu, analīžu veikšanai.

Izmantotie avoti

Administratīvo teritoriju un apdzīvoto vietu likums

Adresācijas sistēmas noteikumi. - Ministru kabineta noteikumi Nr.1269, Rīgā 2009.gada 3.novembrī (prot. Nr.77 21.§)

Bezdarbnieku skaits sadalījumā pa pilsētām un novadiem Nodarbinātības valsts aģentūra (<http://www.nva.gov.lv>)

Ģeotelpiskās informācijas likums

Ģeotelpisko datu kopas izmantošanas noteikumu obligātais saturs un izmantošanas atļaujas saņemšanas kārtība.- Ministru kabineta 30.08.2011. noteikumi Nr.673

Iekšlietu ministrijas Informācijas centrs. Kriminālā statistika par 2012. gadu <http://www.ic.iem.gov.lv/node/109>

Investīciju piesaistes sistēmas neatkarīgs novērtējums SIA „Ernst & Young Baltic” ziņojums (iepirkuma identifikācijas Nr. EM 2011/64) 2012.gada 23.marts

Mapping the US Census 2010, New York Times, 2013. Pieejams: <http://projects.nytimes.com/census/2010/map>)

Office For National Statistics, 2013, Pieejams: <http://www.ons.gov.uk/ons/guide-method/census/2011/index.html>)

Statistika no Kadastra informācijas sistēmas <http://www.vzd.gov.lv/lv/parskati-un-statistika/statistika/statistika-no-kadastra-informacijas-sistemas/>

Statistika no Valsts adrešu reģistra <http://www.vzd.gov.lv/lv/parskati-un-statistika/statistika/statistika-no-valsts-adresu-registra/>

Statistika par tirgus darījumiem <http://www.vzd.gov.lv/lv/parskati-un-statistika/statistika/statistika-par-tirgus-darījumiem/>

Valsts adrešu reģistra pārskats uz 2013.gada 1.janvāri http://www.vzd.gov.lv/files/adresu_parskats_2013.pdf